

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

Apaság vélelmének megdöntése, különös tekintettel a nemperes eljárásra

Szerző:

dr. Simaházi- Balogh Renáta

Kézirat lezárása:

Miskolc, 2018. április 23.

Az a mód, ahogyan egy társadalom a gyermekeket kezeli nemcsak törődésének és együttműködésének fokát jelzi, hanem jól tükrözi az adott társadalom igazságérzetét, jövő iránti elkötelezettségét, valamint azt is, hogy mennyire fontos számára az eljövendő generációk emberi feltételeinek javítása.

(Pérez du Cuéllar)

Bevezetés

A Miskolci Járásbíróság bírósági titkáráként a peren kívüli ügyek intézése során az apaság védelmének megdöntése iránti nemperes ügyekben is eljárók.

Tanulmányomban a kiskorúakat érintő azon családjogi jogterületen felmerülő anyagi- és eljárásjogi kérdéseket, a gyakorlatban felmerülő esetleges problémákat fejtem ki, mely az apasági védelem megdöntésével kapcsolatos.

A dolgozatomban felhasznált jogforrásokból, valamint az általam az ENSZ főtitkárától fent idézett gondolat mentén egyértelműen megállapítható, hogy a családjogi jogterület kapcsán a kiskorú gyermek védelmének elsődleges alapelve, hogy a gyermek rendezett családi viszonyban éljen. Alapelvként fogalmazódik meg továbbá, hogy a kiskorú gyermek érdekeinek védelme elsődlegesen érvényesüljön.

A jogalkotónak fentiek alapján szükséges a már meglévő jogszabályokat módosítani, illetve újabb jogszabályokat megalkotni, hogy a nemzetközi szinten is alapelvként megfogalmazott kötelezettségek az eljárások során is érvényesüljön.

Azt gondolom, hogy a dolgozatom témájaként megjelölt szabályok vonatkozásában elmondható, hogy a fent hivatkozott alapelvek maradéktalanul érvényesülhetnek mind a bírósági peres, illetve nemperes eljárások során.

I. A gyermekek származással kapcsolatos jogai a magánjog rendszerében

A család a társadalom természetes és alapvető egysége és joga van a társadalom és az állam védelmére.

A New York-i Gyermejjogi Egyezmény a legszélesebb körben elfogadott emberi jogi gyűjtemény, mely egyedülállóan helyezi a figyelem középpontjába a gyermekeket. Az eltérő jogrendszerekhez és kultúrákhoz igazodva az Egyezmény olyan általános egyezség, mely rögzített alapelveket és alapvető kötelezettségeket fogalmaz meg valamennyi elfogadó ország számára. Azokat az alapvető jogokat fejezi ki, melyekkel a gyermekeknek- megkülönböztetés nélkül- rendelkezniük kell. A Gyermekek Jogairól szóló 1989. évi New Yorki Egyezményhez 195 ország csatlakozott, két ország- az Egyesült Államok és Dél- Szudán - kivételével, akik aláírták, de nem ratifikálták az Egyezményt. Az Európai Unió is folyamatos és kiemelt fontosságot tulajdonít a gyermeki jogok támogatásának, ami abban is kifejeződik, hogy nemzetközi fórumok elé tárják e kérdést, általános iránymutatásokat határoz meg és széles körű költségvetési támogatást biztosít e projektnek az Európai Közösség költségvetésében.¹

Az Egyezmény kimondja, hogy a gyereket születéskor anyakönyvezik és ettől kezdve joga van ahhoz, hogy nevet kapjon, állampolgárságot szerezzen és lehetőség szerint ismerje a szüleit, valamint ahhoz, hogy ezek neveljék.²

Fontos és kiemelkedő hangsúlyt kap az Egyezmény alapján azon elv, mely szerint a részes államok kötelezik magukat arra, hogy törvénysértő beavatkozás nélkül tiszteletben tartják a gyermeknek saját személyazonosságát- ideértve állampolgárságát, nevét, családi kapcsolatait- megtartásához fűződő, a törvényben elismert jogát².

¹ Filó Erika-Katonáné Pehr Erika: Gyermeki jogok, szülői felelősség és gyermekvédelem, HVG- ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2015, 41. o. ² Egyezmény 7. cikk 1. pontja

² Egyezmény 8. cikk

Az Európai Unió Alapjogi Chartája szintén deklarálja többek között a magán-és családi élet tiszteletben tartásához (7.cikk), a házasságkötéshez és családalapításhoz való jogot (9.cikk), a férfiak és nők egyenjogúságát (23.cikk), valamint a gyermekek jogait (24.cikk).³

A hazai szabályozást áttekintve az Alaptörvény határozza meg a család fogalmát. Az Alaptörvény kimondja, hogy Magyarország védi a házasság intézményét, mint férfi és nő között, önkéntes elhatározás alapján létrejött életközösséget, valamint a családot, mint a nemzet fennmaradásának alapját. A családi kapcsolat alapja a házasság, illetve a szülőgyermek viszony⁴.

Az Alaptörvény II. cikke alapján az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg.

A jogalkotó a társadalmi viszonyok gyors és jelentős változásai figyelembe véve alkotta meg, a Polgári törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényt (a továbbiakban: Ptk.), valamint polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvényt (a továbbiakban: Pp.).

A család, valamint ezen területet szabályozó rendelkezések középpontjában a gyermek áll, mely alapelv a Ptk.-ban is rögzítésre került akként, hogy a családi jogviszonyokban a gyermek érdeke és jogai fokozott védelemben részesülnek.⁵

A korábban hatályban lévő a házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény (a továbbiakban Csjt.) is alapelvi szinten fogalmazta meg, hogy a kiskorú gyermek érdekére figyelemmel és jogait biztosítva kell eljárni.

Ezen elveket figyelembe véve szükséges eljárni, különös tekintettel abban az esetben, ha az eljárás a gyermek származását érinti.

³ Barzó Tímea: A magyar család jogrendje, Patrocinium, Budapest, 2017, 28. o.

⁴ Alaptörvény L cikk (1) bekezdés

⁵ Ptk. 4:2.§ (1) bekezdése

A Ptk. hatálybalépésével került sor egy új jogintézmény bevezetésére, mely az apasági vélelem megdöntésére szolgál egy olyan nemperes eljárás keretén belül,- amennyiben a felek között konszenzus áll fenn- mely során gyors és egyszerű eljárásjogi szabályok mentén van lehetőség a gyermek apai jogállásának a tisztázására.

II. Az apaság vélelmének megdöntése polgári peres eljárásban

Az apai jogállás betöltésének- bármelyik keletkeztető tényállás alapján történjen- általános előfeltétele, hogy az apai jogállás üres legyen. Az apasági vélelem megtámadásának viszont éppen az ellenkező eset az előfeltétele, vagyis az, hogy az apasági vélelem fennálljon.⁶

Az anyakönyvi bejegyzés deklaratív hatállyal bír, erre tekintettel az abban foglaltakat az ellenkező bizonyításáig valósnak kell elfogadni.

A Polgári törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény hatálybalépésével összefüggő átmeneti és felhatalmazó rendelkezésekről szóló 2013. évi CLXXVII. törvény (a továbbiakban: Ptké.) alapján a Ptk.- ban foglalt rendelkezéseket akkor kell alkalmazni, ha az apaság vélelem megtámadására irányuló keresetet a Ptk. hatálybalépését követően került benyújtásra.⁷

II.1. Megtámadási okok

Az apaság vélelmének megtámadása a Családjogi Könyvben a megtámadási okok, a megtámadásra jogosultak köre és a megtámadási határidők kérdésében szorult rendezésre, illetve változtatásra.⁸

⁶ Piros Zsuzsanna: Az apaság vélelmének megdöntése In (szerk. dr. Kőrös András) A családjog kézikönyve

⁷ Ptké. 32.§

⁸ Barzó Tímea: A rokonság. In: (szerk. Osztovits András) A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény és a kapcsolódó jogszabályok nagykommentárja II. kötet, Opten Kiadó, Budapest, 2014., [BARZÓ], 154. o.

Az apaság négy vélelem alapján jöhet létre azaz, ha a vélelmet házassági kötelék, reprodukciós eljárás, apai elismerő nyilatkozat, vagy bírósági határozat keletkezteti.

A vélelmek között sorrendiség áll fenn, mely azt jelenti, hogy a sorrendben előrébb álló vélelem alapján az apai státusz betöltött, nem kerülhet sor az apaság vélelmének a következő vélelem alapján történő apai státusz betöltésére.

Az apasági vélelem házassági köteléken alapuló vélelme alapján a gyermek apjának azt a férfit kell tekinteni, akivel az anya a gyermek fogamzási idejének kezdetétől a gyermek születéséig eltelt idő vagy annak legalább egy része alatt házassági kötelékben állt. A házasság érvénytelensége az apaság vélelmét nem érinti. A házassági köteléknek a vélelmezett fogamzási időn belül - azaz - a gyermek születésének napjától visszafelé számított száznyolcvankettedik és háromszázadik nap között eltelt időn belül kell fennállnia, mind a két határnap hozzászámításával. Bizonyítani lehet, hogy a gyermek fogamzása a vélelmezett fogamzási idő előtt vagy után történt⁹.

Azonban sok esetben a házasság már csak jogi értelemben áll fenn.

A Családjogi Könyv - egyetlen kivétellel - nem tesz különbséget abban a vonatkozásban, hogy az apasági vélelem milyen alapon áll fenn egyformán megtámadható akár házasság, akár reprodukciós eljárás alapján keletkezett az apasági vélelem. Amennyiben az apaságot a bíróság állapította meg, az apasági vélelem megtámadása kizárt¹⁰.

Az apaság vélelmét azon az alapon lehet megtámadni, hogy az, akit a vélelem alapján apának kell tekinteni, a gyermek anyjával a fogamzás idejében nemileg nem érintkezett vagy a körülmények szerint egyébként lehetetlen, hogy a gyermek tőle származik¹¹. Ebben az esetben a vélelmezett apa a gyermek anyjával a fogamzás idejében nemileg nem érintkezett. A bírói gyakorlat és a jogirodalom a nemi érintkezés hiányának okait a fizikai, illetve az érzelmi távolság eseteiben határozza meg.

⁹ Ptk. 4:99.§

¹⁰ BARZÓ 155. o.

¹¹ Ptk. 4:107.§ (1) bekezdés BARZÓ 156. o.

Speciális megtámadási oknak minősül, azon eset, ha az apaság vélelme teljes hatályú apai elismerő nyilatkozaton alapul, azonban az alaki hibában szenved. Ez alapján az apaság vélelme megtámadható annak okán, hogy a nyilatkozatnak a jogi feltételek hiányában nincs teljes hatálya; vagy az apai elismerő nyilatkozatot tévedés, megtévesztés vagy jogellenes fenyegetés hatása alatt tették meg; vagy az apai elismerő nyilatkozatot jogszabály megkerülése céljából tették. Speciális megtámadási oknak minősül továbbá, amennyiben származás reprodukciós eljárás következménye, az apaság vélelme akkor támadható meg, ha az anya férje vagy élettársa az eljáráshoz nem járult hozzá¹².

A jogszabály a fentiek alapján jól láthatóan a korábban hatályban volt Csjt.-vel azonosan rendelkezik a tartalmi okból történő megtámadás eseteiről. Mindezek alapján az apaság vélelme abban az esetben, ha természetes úton történt a fogamzás akkor támadható meg a vélelem, ha a vélelmezett apa nem a gyermek biológiai apja. Tehát megtámadható a vélelem ezen rendelkezés alapján, ha az anyával a fogamzási időben nemileg nem érintkezett, valamint, ha kizárt, hogy a gyermek a vélelmezett apától származik.

A teljes hatályú apai elismerő nyilatkozaton alapuló vélelem megtámadását a Ptk. abban az esetben teszi lehetővé, amennyiben a nyilatkozatnak a törvényes feltételei hiányában nincs teljes hatálya. Ebben a körben, vagyis, amikor az apaság önkéntes vállalásán alapul a vélelem az apaság megtámadása tekintetében két másik okot nevesít, egyrészt, ha az elismerő nyilatkozat tévedésen, megtévesztésen, illetve jogellenes fenyegetésen alapult. A Családjogi Könyv a megtámadási okok körét kiegészítette, ugyanis nevesítette azt az esetet, amikor az apai elismerő nyilatkozatot jogszabályi rendelkezések megkerülése céljából tették.¹⁵

Mind a Ptk., mind a Csjt. rendelkezett a formai okból történő megtámadásra is. A Csjt.-ben azonban nem került részletesen szabályozásra a jogi feltételek hiánya okán történő megtámadási lehetőség. A Csjt. alapján korábban kizárólag a jogszabályban felsorolt esetekben, így például a korkülönbség hiánya esetén engedte az apaság vélelmét megdönteni, míg a Ptk. nem zárja ki az akarathiba okán történő megtámadást.

¹² Ptk.4:107.§ (2) és (3) bekezdése BARZÓ 156.o.

Amennyiben a megtámadás formai okokon alapszik, akkor az eljárás valójában nem arra irányul, hogy a vélelmezett apa a gyermek biológiai apja.

A gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX.10.) Kormányrendelet (a továbbiakban: Gyer.) rendelkezése szerint az elismerésről készített jegyzőkönyvnek tartalmaznia kell mindazokat az adatokat, amelyekből megállapítható, hogy a férfi a gyermeket a Ptk. 4:101. § (1) bekezdésében meghatározottak szerint teljes hatályú nyilatkozattal a magáénak ismerte el. A gyámhivatal jegyzőkönyvbe foglalja továbbá az anya, a 14. évét betöltött gyermek és a törvényes képviselő hozzájáruló nyilatkozatát, valamint a gyermek családi nevére vonatkozó bejelentést¹³.

A jogszabályok megkerülése okán tett nyilatkozat, mint megtámadási ok körében azok az esetek kerülnek előtérbe, amikor például az örökbefogadás szabályai, vagy akár az idegenrendészeti szabályok megkerülése okán történt a teljes hatályú apai elismerő nyilatkozat megtétele.

Amennyiben a gyámhivatal előtt teszi meg az érintett személy az apai elismerő nyilatkozatot, úgy a gyámhivatal tájékoztatást ad arról, hogy az apasági vélelem megtámadásának a fenti alapon is helye van. Természetesen ilyen esetben is szűk határidőn belül és kizárólag akkor van mód az apai elismerő nyilatkozat ügyész vagy gyámhatóság általi megtámadására, hogy az a gyermek érdekeivel nem áll ellentétben¹⁷.

A Ptk. a Csjt.-vel ellentétben szabályozni rendeli az akarathibán alapuló megtámadási okot. Ez alapján tehát, ha az elismerő nyilatkozat tévedésen, megtévesztésen, illetve jogellenes fenyegetésen alapul megtámadási okként szolgálhat. Ebben az esetben a nyilatkozat nem a nyilatkozattevő akarata szerint kerül rögzítésre.

Habár az 1/2014. számú PJE hatályon kívül helyezte a PK100 számú állásfoglalást, a hatályos jogszabályi rendelkezések értelmében az apaság vélelmét az a vélelmezett apa is megtámadhatja,

¹³ Gyer. 56.§ (2) bekezdése ¹⁷ BARZÓ 159-160.o.

aki annak tudatában tett az apaságot elismerő nyilatkozatot, illetőleg a gyermek anyjával való házasságkötés esetén annak tudatában tette az apaság véelmének beállítását eredményező nyilatkozatot, hogy a gyermek nem tőle származik (szívességi apaság)¹⁴.

Az apasági vélelmet nem lehet megtámadni, ha a származás reprodukciós eljárás következménye, kivéve, ha az anya férje vagy élettársa az eljáráshoz nem járult hozzá; vagy az apaságot bíróság állapította meg¹⁵.

A reprodukciós eljárás esetén a rokoni kapcsolat a reprodukciós eljárásban történő részvétel képezi az alapját, míg a második eset alapján a jogszabály a bírói ítélet alapján megállapított apaságot egy megdönthetetlen vélelemként kezeli.

A bírói gyakorlatban megjelent a Kúriának az EBH2015.P.8. számú határozata, mely azért bír különös jelentőséggel, mert a reprodukció eljárással érintett apaság véelmével kapcsolatos értekezést is tartalmazza. Ezen határozat lényeges elemeit szeretném bemutatni.

A tényállása alapján a felperes és a II. rendű alperes élettársi kapcsolatából született 2012. április 10. napján az I. rendű alperes. Az I. rendű alperes reprodukciós eljárás során, lombikbébi program keretében fogant. A felperes és a II. rendű alperes a reprodukciós eljárás teljes folyamatában, annak valamennyi mozzanatánál együtt voltak. Az eljárás során a szükséges nyilatkozatokat aláírták. Ennek keretében - egyebek között - 2011. augusztus 5. napján aláírták a Kérelem emberi reprodukcióra irányuló eljárás végzésére megnevezésű okiratot, majd az eljárás lefolytatásához szükséges Beleegyező nyilatkozatot, valamint külön okiratba foglaltan az intracitoplazmatikus spermium injekcióval (ICSI) történő megtermékenyítés kérelmezésére vonatkozó nyilatkozatot, amikor a hímivarsejtet közvetlenül a petesejtbe injektálják és ezt követi - megtermékenyítés esetén - az anya méhébe történő beültetés. A beleegyező (hozzájáruló) nyilatkozat nem tartalmazott olyan kikötést, miszerint az eljárásban az élettársak megtiltották volna idegen (donor) spermium használatát. 2011. augusztus 15-én az embriótranszfer megtörtént, a reprodukciós eljárás eredményes volt. A felperes és a II. rendű alperes élettársi kapcsolata 2012. augusztusában szűnt meg. A felperes által kért DNS-

¹⁴ BARZÓ 161.o.

¹⁵ Ptk.4:108.§

vizsgálat eredménye az I. rendű alperes vonatkozásában biológiai apaságát kizárta. A felperes keresetében kérte annak megállapítását, hogy az I. rendű alperesnek nem ő a biológiai apja, a II. rendű alperest pedig ennek túrésére kérte kötelezni. Keresetét arra alapította, hogy a DNS-vizsgálat a biológiai apaságát egyértelműen kizárja, a reprodukciós eljárásban viszont donor alkalmazása fel sem merült, ezért ahhoz hozzá sem járult. A bíróság által kirendelt szakértő véleményében a felek DNS-vizsgálata alapján a felperes apaságát kizárta, míg a II. rendű alperes anyaságát gyakorlatilag bizonyította. Az első- és másodfokú bíróság is a felperes keresetét elutasította. A felülvizsgálati eljárás keretében a felperes érvelése szerint, mivel biológiai apasága kizárt, a gyermek születése nem a reprodukciós eljárás következménye. A felperes logikai levezetése szerint apaságának kizártsága miatt a reprodukciós eljárás nem minősült eredményesnek, tehát nem állapítható meg, hogy a származás a reprodukciós eljárás következménye. A Kúria a felperes felülvizsgálati kérelmét alaposnak tartotta arra tekintettel, hogy a DNS-vizsgálat egyértelműen megállapította az I. rendű alperes tekintetében a tőle való származás kizártságát, ez a tény pedig önmagában megalapozza a keresetét. A reprodukciós eljáráshoz való hozzájárulása - a II. rendű alperessel közös nyilatkozata - kizárólag a saját ivarsejttel történő megtermékenyítésre terjed ki, az idegen donor ivarsejtjének alkalmazásához nem járult hozzá, annak lehetősége fel sem merült. A Kúriának abban kellett állást foglalnia, hogy a felek által aláírt beleegyező nyilatkozat tartalma hogyan értelmezendő. A felperesnek - és a II. rendű alperesnek - a reprodukciós eljáráshoz való hozzájárulása egyben a donor ivarsejt alkalmazásához való beleegyezésnek minősül-e. A perben rendelkezésre álló orvosi dokumentációban nem található olyan okirat, amelyben a felperes - és a II. rendű alperes - az idegen ivarsejt alkalmazásához hozzájárult volna. A felek által aláírt Beleegyező nyilatkozat elnevezésű okirat még azt sem tartalmazza, hogy az abban felsorolt eljárásokból az intézet melyik - konkrét - orvosi eljárásra tett javaslatot és a felek melyik elvégezhető eljárásba egyeztek bele. Külön okiratot írtak alá ugyanakkor a kérelmezők, mellyel az ún. ICSI reprodukciós eljárás alkalmazásához járultak hozzá (a női ivarsejt hímivarsejt injektálásával történő megtermékenyítése), a nyilatkozat azonban nem tartalmaz idegen donor hímivarsejtjének felhasználásához való hozzájárulást. A lefolytatott bizonyítási eljárás adataiból azonban kétséget kizáróan megállapítható, hogy a perbeli esetben fel sem merült idegen donor hímivarsejtjének felhasználása. A felperes és a II. rendű alperes azt a tájékoztatást kapta, hogy saját ivarsejtjeikkel (petesejt, hímivarsejt) a beavatkozás sikeresen elvégezhető. A csatolt orvosi iratok, az intézet ügyvezető igazgatójának - aki egyben a II. rendű

alperes kezelőorvosa is volt - tanúvallomása és az általa kiadott igazolás is alátámasztja, hogy a saját hímvarsejt általi megtermékenyítés feltételei adottak voltak, és az igazgató által kiállított okirat szerint ez meg is valósult. A beavatkozásra vonatkozó orvosi dokumentáció tehát spermadonorként a felperest tüntette fel. A felperes és a II. rendű alperes a perben - egyezően - előadott nyilatkozatain túlmenően a fenti iratok arra utalnak, hogy eredetileg - vélelmezhetően - az intézet szándéka is a felperesi ivarsejttel történő megtermékenyítésre irányult. A fentiekből az következik, hogy a felek beleegyező nyilatkozata nem terjedhetett ki a donor ivarsejttel való megtermékenyítésre, ezáltal az ennek megfelelő beavatkozás elvégzésére. A felperes és a II. rendű alperes szándéka ugyanis nem az volt, hogy bármely reprodukciós eljárás alkalmazásával gyermekük szülessen, hanem kifejezetten és egyértelműen a felperes biológiai apaságát és a II. rendű alperes biológiai anyaságát célozta. A perbeli beleegyező nyilatkozaton a feltüntetett hat eljárás közül a konkrét reprodukciós eljárás megjelölésének hiánya - a jogerős ítélet érvelésével szemben - tehát nem értelmezhető úgy, hogy a felek bármelyik eljáráshoz, így az idegen hímvarsejttel történő megtermékenyítéshez is a beleegyezésüket adták¹⁶.

II. 2. Megtámadásra jogosultak köre

Az apasági vélelem megtámadására a vélelmezett apa, az anya, a gyermek, a gyermek halála után leszármazója jogosult¹⁷.

Abban az esetben, ha az apai elismerő nyilatkozatot tévedés, megtévesztés vagy jogellenes fenyegetés hatása alatt tették meg, csak a vélelmezett apa támadhatja meg¹⁸.

A Ptk. az anya perindítási jogát legitimálja, mely alapján az anya a gyámhatóság jóváhagyásával, kiskorú gyermekével együttesen indíthat pert. Látható, hogy a Ptk. - a Csjt.- vel ellentétben- az anya perindítási jogát, bár bizonyos korlátok között, de elismeri. A jogszabály alapján az anya abban az

¹⁶ EBH2015.P.8.

¹⁷ Ptk. 4:109.§ (1) bekezdése

¹⁸ Ptk. 4:109.§ (2) bekezdése

esetben kezdeményezhet apaság vélelme megdöntése iránt peres eljárást, ha azt a gyámhatóság jóváhagyta és a gyermekével együttesen indítja a pert.

A gyakorlatban ez akként történik, hogy az anya előterjeszti a keresetet a bíróságon, majd a bíróság megkeresi az illetékes gyámhatóságot nyilatkozattétel céljából.

Az anya volt férje akkor jogosult az apaság vélelmének megtámadására, ha a vélelem alapján az anya újabb házasságbeli férje az apa, de ennek a vélelemnek a megdőlte esetén a volt férjet kellene apának tekinteni¹⁹.

Amennyiben az apai elismerő nyilatkozatot jogszabály megkerülése céljából tették, az ügyész és a gyámhatóság jogosult az apai elismerő nyilatkozat megtámadására²⁰.

A pert a jogosultnak személyesen kell megindítania. A korlátozottan cselekvőképes, valamint a cselekvőképtelen jogosultak perindítási jogairól a jogszabály akként rendelkezik, hogy ha korlátozottan cselekvőképes kiskorú vagy a cselekvőképességében a származás megállapításával összefüggő jognyilatkozatok tekintetében részlegesen korlátozott személy a pert törvényes képviselője hozzájárulásával indíthatja meg. Ha a törvényes képviselő a hozzájárulás megadásában tartósan akadályozott vagy a hozzájárulást nem adja meg, azt a gyámhatóság hozzájárulása pótolja. Cselekvőképtelen jogosult személy esetén a pert nevében a gyámhatóság hozzájárulásával a törvényes képviselő indíthatja meg. Az anya a perben gyermeke törvényes képviselőjeként eljárhat.

Fenti rendelkezések alapján megállapítható, hogy amennyiben az anya a pert együttesen- a gyámhatóság jóváhagyásával - indítja meg a pert, akkor tekintettel arra, hogy anya és gyermeke érdekei megegyeznek, képviselheti gyermekét a perben, illetve akkor is törvényes képviselőként eljárhat a perben, ha az anya peres félként nem vesz részt az eljárásban.

¹⁹ Ptk. 4:109.§ (4) bekezdése

²⁰ Ptk. 4:109.§ (5) bekezdése

A jogszabály rendelkezik az apasági vélelem megdöntése iránti peres eljárásban résztvevők perbeli pozíciójáról. Ez alapján a keresetet a gyermeknek és az anyának az apa ellen, az apának a gyermek ellen, más jogosultnak a gyermek és az apa ellen kell megindítania. A keresetet - a gyermek által indított kereset kivételével - az anya ellen is meg kell indítani, kivéve, ha ez halála folytán nem lehetséges.

Abban az esetben, ha a gyermek az anya újabb házasságának fennállása alatt, de az anya korábbi házasságának megszűnésétől számított háromszáz napon belül született, a keresetet az anya korábbi férje ellen is meg kell indítani²¹.

Ha az a személy, aki ellen a keresetet meg kellene indítani, nem él vagy ismeretlen helyen tartózkodik, a keresetet a bíróság által kirendelt ügygondnok ellen kell indítani.

II.3. Megtámadási határidő

A megtámadásra nagyon szigorú határidők vonatkoznak, mely az egyes megtámadási okok vonatkozásában eltérő határidőket állapít meg. Az apaság vélelmének megdöntése iránt kezdeményezett eljárás során is érvényesül az egyik legfőbb elv, mely a kiskorú gyermek érdekeinek védelme. A szigorú perindítási határidő is ezt kívánja szolgálni. A gyermek életében fontos szerepet játszik a stabilitás, a családi köteték kialakulása. Ezen peres eljárások során azonban éppen a vélelmezett apa- aki gyakran a gyermeket neveli, gondozza- kerülhet ki a gyermek életéből.

Ezen eset elkerülése érdekében kerül a vélelmezett apa - apaság vélelmének sikeres megdöntése esetén- azon lehetőségének szabályozása, mely szerint annak indokolt esetét figyelembe véve a gyermekkel való kapcsolattartás iránti jogának érvényesítése.

²¹ Ptk. 4:112.§ (1)-(3) bekezdése

Az apasági vélelem keletkezési időpontja a gyermek megszületése abban az esetben, ha a vélelem a házassági köteléken, avagy reprodukciós eljárás alapján alakul. Amennyiben a gyermek vonatkozásában az apa elismerő nyilatkozatot tett, a határidő az elismerő nyilatkozat teljes hatályúvá válása jelenti.

Abban az esetben, ha az apaságot a bíróság állapította meg, mint az már fentebb is kifejtésre került, a jogszabály alapján nem lehetséges az apasági vélelmet megtámadni.

II.4. A bíróság ítélete

Az apaság véelmét megdöntő ítélet mindenkiel szemben hatályos²².

A bíróság azon ítéletének hatálya, melyben az apasági vélelmet megdöntötte mindenkire kiterjed. Ez azt is jelenti, hogy egy gyermek családi jogállásával összefüggő vitás kérdések csak származási perben bírálhatók el.

A bíróság, amennyiben az eljárása során az apasági vélelmet megdöntötte, az ítélet rendelkező részében meg kell jelölnie azon adatokat, melyek az anyakönyvezéshez szükségesek. Az ítélet jogerőre emelkedést követően a bíróság az ítéletet az illetékes anyakönyvvezető részére megküldeni rendeli.

Abban az esetben, ha a bíróság az apasági vélelem megdöntése iránti keresetnek helyt ad, indokolt esetben és amennyiben erre irányuló kérelem került előterjesztésre a gyermeket feljogosíthatja családi nevének további viselésére; és azt a férfit, aki a gyermeket hosszabb időn keresztül a családjában a sajátjaként nevelte, feljogosíthatja a gyermekkel való kapcsolattartásra. A gyermek családi nevet tovább viselheti akkor is, ha az apai jogállást már más tölti be²³.

²² Ptk. 4:112.§ (4) bekezdése

²³ Ptk. 4:113.§ (1) és (2) bekezdése

A BH 411/1999. kimondja, hogy ha a gyermek családi nevének megtartása érdekében az adott körülmények között indokolatlanul késedelmesen lép fel, azt a szembenálló érdekek mérlegelése során a gyermek terhére kell értékelni.

II.5. A bírósági eljárás specifikumai

A Pp. a származási perek kapcsán, mint gyűjtőfogalom körében rendezte az apaság vélelmének megdöntése iránti eljárás speciális szabályait.

A származási perek kapcsán a jogszabály taxatíve felsorolja, hogy a pert ki jogosult megindítani, illetve azt is, hogy ki ellen kell megindítani.

A bíróság illetékességét az általános illetékességi szabályokon túlmenően, a kiskorú gyermek lakóhelye vagy tartózkodási helye is megalapozhatja²⁴.

Az anyagi jogi szabályok kapcsán korábban már kifejtettem, hogy a Ptk. rendelkezik az anya gyermekével történő együttes perindítási jogáról, melyhez a gyámhatóság jóváhagyása szükséges. Ha a perben gyermeke törvényes képviselőjeként az anya nem járhat el vagy nem kíván eljárni a gyámhatóság a gyermek törvényes képviselőjének ellátására eseti gyámot rendel ki²⁵.

Ez abban az esetben fordulhat elő, ha a peres eljárás során a gyermek nem az anya pertársaként vesz részt. Ekkor az anyának a pert az apa és a gyermek ellen is meg kell indítania.

Az anya, amennyiben az eljárás során nem vesz részt peres félként, beavatkozóként az eljárás során bármelyik fél oldalán bekapcsolódhat. A beavatkozás jogáról a keresetlevél megküldésével értesítik²⁶.

Ezen rendelkezés fontossága abban rejlik, hogy bár a gyakorlatban az anyák ritkán vesznek részt az eljárásban beavatkozóként, azonban figyelemmel a per tárgyára az eljárás során a meghallgatásuk

²⁴ Pp. 465.§

²⁵ Pp. 466.§ (1) bekezdése

²⁶ Pp. 466.§ (2) bekezdése

elengedhetetlen. Mindezek alapján, amennyiben az eljárás során az anya a perben nem peres fél, valamint nem beavatkozó a bíróság őt tanúként hallgatja meg.

A Pp. jelentős módosítása, mely rendezi azon esetet, amikor a fél az eljárás során meghal. Ez a korábbi eljárásjogi törvényben nem került rendezésre.

Mint az már korábban említésre került a bíróság által kirendelt ügygondnokkal szemben akkor kell a keresetet előterjeszteni, ha az a személy, aki ellen a peres eljárást meg kellene indítani ismeretlen helyen tartózkodik, avagy elhunyt. Ebben az esetben az egyenesági rokon beavatkozóként bármelyik félhez csatlakozhat. Az ügygondnok kirendeléséről a bíróság értesíti a gyámhatóságot, és tájékoztatja a per adatai szerint ismert helyen lakó egyenesági rokonokat a beavatkozás lehetőségéről²⁷. A bíróság ugyanígy értesíti az egyenesági rokonokat a beavatkozás lehetőségéről, ha az alperes a per folyamán hal meg.

Az egyenesági rokonok bíróság által történő értesítése azért bír jelentőséggel, mert az eljárás kimenetele, az elhunyt személy okán lefolytatott hagyatéki eljárás kimenetelére jelentős hatással lehet.

A perindításnak a gyermek születése előtt is helye van, ítélet azonban csak a gyermek megszületése után hozható.

A tárgyalásra történő idézés elmulasztásának speciális szabályaként említendő, hogy ha a személyes megjelenésre idézett fél a tárgyaláson nem jelenik meg, vagy a bíróság felhívására nem nyilatkozik, vele szemben a közreműködőkkel szembeni kényszerítő eszközöket kell alkalmazni.

Az apaság megállapítása és az apaság vélelmének megdöntése iránti perben a gyermek anyját - ha a perben félként vagy beavatkozóként nem vesz részt - tanúként kell meghallgatni; meghallgatása csak akkor mellőzhető, ha cselekvőképtelen vagy meghallgatásának más elháríthatatlan akadálya van.

²⁷ Pp.466.§ (3) bekezdése

Ezen rendelkezésnek azért van jelentősége, mivel az anya meghallgatása az eljárás során elengedhetetlen. Ezért a bíróság- amennyiben az anya sem félként, sem beavatkozóként nem vesz részt az eljárásban- tanúként hallgatja meg.

Ezen eljárások során az eljárás tárgyára tekintettel nagyon gyakori az igazságügyi szakértő kirendelése. Az orvosszakértői vizsgálat tűrésére a bíróság bármelyik felet kötelezheti. Abban az esetben, ha az erre kötelezett fél nem jelenik meg a vizsgálaton a bíróság a közreműködőkkel szembeni kényszerítő eszközök közül az okozott költségek megtérítésére kötelezheti vagy pénzbírással sújthatja, de elővezetésnek helye nincs. Ugyanez a rendelkezés irányadó a kiskorú gyermek törvényes képviselőjével szemben is, ha a gyermeket vizsgálat, vérvétel vagy egyéb mintavétel végett nem állítja elő, vagy a vizsgálatot, a vérvételt, egyéb mintavételt ő nem engedi meg²⁸.

Mindezek alapján jól látható, hogy a bíróság továbbra sem rendelheti el a fél elővezetését az orvosszakértői vizsgálatra.

A származási perek esetében az orvosszakértői vizsgálat DNS vizsgálatból áll, mely az Országos Igazságügyi Orvostani Intézet 22.számú Módszertani levele alapján történik.

A perújítás és a felülvizsgálat tárgyában a Pp. 471. §-a szerint az apaság véelmét megdöntő ítélet ellen - az apaság véelmét megdöntő részében - perújításnak, valamint felülvizsgálatnak nincs helye, ha az apaság véelmének megdöntését követően a gyermeket valamely személy teljes hatályú apai elismeréssel a magáénak ismerte el, vagy az apaságot jogerős bírói ítélet állapította meg.

Ennek a már korábban írt jogszabály által megfogalmazott megdönthetetlen vélelem az oka.

²⁸ Pp. 470. §

III. Az apaság vélelmének megdöntése bírósági nemperes eljárásban

A Csjt. rendelkezései és a PK 179. számú állásfoglalás értelmében az apaság vélelmének megdöntésére irányuló igény az apaság megállapítására irányuló igénnyel egy keresetben nem volt érvényesíthető. Az apasági vélelem megtámadása a jogrendszerek jelentős többségében bírósági hatáskörbe tartozik.²⁹

Korábban- amennyiben a jelen jogszabályok által előírt feltételek fennállása esetén is- egy hosszadalmas, peres eljárás keretén belül volt lehetőség az apaság megdöntésére.

Felmerült az igény, hogy a felek konszenzusa esetén az apaság vélelme egy egyszerűbb, gyorsabb eljárás keretein belül megdönthető legyen.

Ezek a tényállások az érintettek között jogvitát lényegében nem jelentenek, az ilyen perekben, az ilyen eljárásokban a bíróság- a vélelmezett apa, az anya és a gyermeket magáénak elismerni kívánó meghallgatásán túlmenően- nem folytat le bizonyítást.³⁰

III.1. Az eljárást lefolytató bíróság hatásköre és illetékessége

A jogszabály alapján az eljárás lefolytatására a bíróság illetékessége a gyermek lakóhelyéhez, illetve ennek hiányában a tartózkodási helyéhez igazodik. A jogszabály az illetékességi szabályok között kimondja azt is, hogy az eljárás lefolytatására az anya belföldi lakóhelye, ennek hiányában tartózkodási helye szerint illetékes bíróság illetékességét. Előírja a Budai Központi Kerületi Bíróság kizárólagos illetékességét abban az esetben, amennyiben a fent írt illetékességi szabályok alapján nem állapítható meg az illetékes bíróság.

Az eljárás járásbíró hatáskörébe tartozik, mely a Pp., mint mögöttesen alkalmazandó jogszabály személyi állapotot érintő perekre vonatkozó rendelkezésekből adódik.

²⁹ Barzó Tímea: A magyar család jogrendje, Patrocinium, Budapest, 2017, 316. o.

³⁰ Barzó Tímea: A magyar család jogrendje, Patrocinium, Budapest, 2017, 317. o.

III.2. Az apaság véelmének megdöntésére nyitva álló határidő

Fontos szabály, hogy amennyiben az apaság véelmének megdöntésére és az apaság teljes hatályú elismerő nyilatkozattal történő elismerésére nemperes eljárásban kerül sor, akkor az apaság véelmének megdöntésére irányuló per megindítására vonatkozó határidőket nem lehet alkalmazni³¹.

Ez alapján a kérelem előterjeszhető akár nagykorú gyermek, akár még meg nem született gyermek vonatkozásában.

Mindezek alapján a gyermek életkora, avagy az apasági vélelem keletkezésének időpontja nem bír jelentőséggel.

III.3. Az apaság véelmének megdöntése iránti kérelem

A Ptk. új jogintézményeként került bevezetésre az apaság véelmének megdöntése nemperes eljárás keretein belül. Általánosságban elmondható, hogy ezen eljárás a felek között jogvitát lényegében nem jelentenek, az ilyen perekben a bíróság - a vélelmezett apa, az anya és a gyermeket magáénak elismerni kívánó férfi meghallgatásán túlmenően - nem folytat le bizonyítását.

A nemperes eljárások jelentősége abban rejlik, hogy ebben az esetben az egyszerűbb eljárási szabályoknak köszönhetően gyorsabb, valamint költséghatékonyabb úton van lehetőség a kiskorú gyermek családi jogállásának rendezésére.

A Ptk. tartalmazza azokat a konjunktív feltételek, melyek fennállása esetén van lehetősége a feleknek a közös kérelem benyújtására. Ezek a feltételek a következők: az apaság véelme az anya házassága alapján áll fenn, a házastársak életközössége legalább háromszáz napja megszűnt, és az a férfi, akitől

³¹ BARZÓ 175. o.

a gyermek ténylegesen származik, a gyermeket teljes hatályú apai elismerő nyilatkozattal a magáénak kívánja elismerni³².

Az eljárási szabályokról rendelkező jogszabály előírja a kérelem kötelező tartalmi elemeit, mely során meg kell jelölni azokat az adatokat, melyből az eljáró bíróság és a bíróság illetékessége - ha az ügyben külföldi elem van, a joghatósága - megállapítható, a kérelmezők, valamint képviselőik nevét, lakóhelyét, továbbá a kérelem előterjesztésére való jogosultság jogcímét.

A kérelemben fel kell tüntetni a kérelmezőknek, valamint a gyermeknek azon adatait, amelyeket a teljes hatályú apai elismerő nyilatkozatban fel kell tüntetni. Abban az esetben, ha a gyermek a kérelem beadásának időpontjában már megszületett, a gyermek családi és utónevét, lakóhelyét, születési helyét és idejét, anyja születési családi és utónevét továbbá törvényes képviselője nevét és lakóhelyét.

A gyermeket teljes hatályú apai elismerő nyilatkozattal magáénak elismerni kívánó férfi születési idejét is szükséges megjelölni, melynek indoka az, hogy a gyermek, valamint a gyermeket magáénak elismerni kívánó közötti férfi megállapítható legyen a jogszabály által előírt legalább 16 éves korkülönbség.

Szükséges megjelölni a fennálló apasági vélelmet megalapozó házasság létrejöttének időpontját, valamint annak időpontját, hogy a házastársak életközössége mikor szűnt meg, illetve a bíróság döntésére irányuló határozott kérelmet³³.

A jogszabály megjelöli a kérelemhez csatolandó okirati bizonyítékokat: a gyermek eredeti születési anyakönyvi kivonatát vagy annak hiteles másolata; a fennálló apasági vélelmet megalapozó házasság anyakönyvi kivonatát vagy annak hiteles másolata; azokat az okiratokat, amelyek a kérelem elbírálásának alapjául szolgáló körülmények igazolásához szükségesek, kivéve, ha az adatokat személyazonosító igazolvánnyal is lehet igazolni.

³² Ptk. 4:114.§ (1) bekezdése

³³ A bírósági polgári nemperes eljárásokban alkalmazandó szabályokról, valamint egyes bírósági nemperes eljárásokról szóló 2017.évi CXVIII.törvény 15.§ (1) bekezdése

Ha az apaság véelmét megalapozó házasság a kérelem beadásának időpontjában már megszűnt, a kérelemhez csatolni kell a házasság megszűnését igazoló okiratot, illetve amennyiben a gyermek a kérelem beadásának időpontjában még nem született meg, a kérelemhez szakorvosi igazolást kell csatolni a születés várható időpontjáról.

A szakirodalomban megjelent olyan gyakorlati probléma felvetése, miszerint a még meg nem született gyermek vonatkozásában a kérelem bár előterjeszthető, azonban az eljárás nem folytatható le, tekintettel arra, hogy a jogszabály megjelöli a gyermek születési anyakönyvének, mint kötelezően csatolandó okiratnak a meglétét.³⁴

Álláspontom szerint ezekben az esetekben is lefolytatható az eljárás. Azt gondolom, hogy ezen jogintézményről rendelkező jogszabályok, mint a Ptk., avagy az eljárási jogrendet szabályozó törvény nem fogalmaz meg tilalmat az eljárás lefolytatására. Továbbá a családjogban, mint jogterületen alapvető elvként megfogalmazódó kiskorú gyermek védelmének elve alapján a jogalkotó célja az az, hogy a gyermek jogállása a lehető legrövidebb időn belül rendeződjön. Fentiekén túl a jogszabály megjelöli az ebben az esetben csatolandó okiratot, mely egy szakorvosi igazolás a gyermek várható születésének idejéről.

Ekkor az az eset áll fenn, hogy az eljárás során tett apai elismerő nyilatkozat a gyermek születésekor válik teljes hatályúvá.

Amennyiben ezen feltételek fennállnak a feleknek lehetőségük van, hogy egy közös kérelem előterjesztésére, mely kérelemben együttes nyilatkozatára van szükség az anya, az anya férje vagy volt férje, illetve a valódi apa részéről.

A bíróság előtti nemperes eljárásnak voltaképpen három kérelmező a szereplője, I. rendű kérelmezőként a gyermek anyja, II. rendű kérelmezőként a vélelmezett apa és III. rendű kérelmezőként pedig a gyermek vér szerinti apjaként fellépő férfi jár el. A három kérelmező az általuk aláírt közös kérelemben együttesen kéri a gyermek vonatkozásában az apaság vélelmét megdőntő

³⁴ Kun Annamária: Az apaság véelmének megdőntése nemperes eljárásban, Családi jog 2018/1. szám 39.o.

bíróság határozat meghozatalát. A határozat meghozatalát követő elismerésre pedig a teljes hatályú elismerés szabályai alkalmazandók.

III.4. A személyes meghallgatás

A nemperes eljárás eljárásjogi szabályait 2018. január 1-től külön jogszabály rendezi, mely a bírósági polgári nemperes eljárásokban alkalmazandó szabályokról, valamint egyes bírósági nemperes eljárásokról szóló 2017.évi CXVIII. törvény.

A bíróság nemperes eljárásban a vélelmezett apa, az anya és a gyermeket teljes hatályú apai elismerő nyilatkozattal magáénak elismerni kívánó férfi közös kérelmére megállapítja, hogy a gyermeknek nem az anya férje vagy volt férje az apja. Az apaság kérdését ugyanebben az eljárásban teljes hatályú apai elismerő nyilatkozattal kell rendezni.

A bíróság ezen eljárás keretein belül- akár bírósági titkár által vezetett személyes meghallgatás során- megállapítja a közös kérelem alapján, hogy a gyermek apja nem anya férje, avagy a volt férje. Ugyanezen eljárás keretein belül kerül rendezésre a gyermek családi jogállása tekintettel arra, hogy a gyermek valódi apja teljes hatályú apai elismerő nyilatkozatot tesz. A nyilatkozathoz az anya hozzájárul, mely nyilatkozatokat a bíróság jegyzőkönyvben rögzít és a jegyzőkönyv kivonatát megküldeni rendeli az illetékes anyakönyvi hivatalnak.

A bíróság előtti nemperes eljárásnak voltaképpen három kérelmező a szereplője, I. rendű kérelmezőként a gyermek anyja, II. rendű kérelmezőként a vélelmezett apa és III. rendű kérelmezőként pedig a gyermek vér szerinti apjaként fellépő férfi jár el. A három kérelmező az általuk aláírt közös kérelemben együttesen kéri a gyermek vonatkozásában az apaság vélelemét megdöntő bíróság határozat meghozatalát. A határozat meghozatalát követő elismerésre pedig a teljes hatályú elismerés szabályai alkalmazandók.

Figyelemmel arra, hogy az apaság vélelmének megdöntése nemperes eljárásban a részt vevő felek, vagyis a három kérelmező között tényleges jogvita nem áll fenn, így az eljáró bíróság csupán meghallgatja az érdekelt feleket, vagyis a gyermek anyját, a vélelmezett apát, továbbá a gyermeket magáénak elismerni kívánó férfit. Ezen meghaladóan az eljáró bíróság további bizonyítást nem foganatosít.

A bíróság személyes meghallgatásra idézi meg mind a három felet. A bíróságnak az idézésben figyelmeztetni kell a feleket a távolmaradás jogkövetkezményére, valamint az apai elismerő nyilatkozat megtételének és ennek teljes hatályához szükséges feltételek hiányainak jogkövetkezményeire.

Amennyiben a felek a meghallgatáson nem jelennek meg a bíróság a kérelmet elutasítja. A bíróság ezen végzése azonban nem képez „res iudicata”-t, azaz ítélt dolgot. Így a felek a későbbiekben nincsenek elzárva attól, hogy akár nemperes, akár peres eljárás keretein belül az apaság vélelmének megdöntése iránt eljárást kezdeményezzenek.

Abban az esetben, ha valamelyik kérelmező idézése nem szabályszerű, a bíróság megállapítja, hogy személyes meghallgatás megtartásának akadálya van. Ekkor a bíróság végzéssel új határnapot tűz a személyes meghallgatásra, melyre a jelenlévőket szóban, jogkövetkezményre történő figyelmeztetés mellett, míg a távolmaradt kérelmezőt írásban rendeli idézi.

Ez az eset akkor merül fel, ha például a bíróság adminisztrációs okokból téves címre küldte az idézést.

Abban az esetben azonban, ha valamelyik fél részéről az idézés átvételét igazoló tértivevény nem érkezik vissza a bíróságra a személyes meghallgatás határnapjára, akkor a bíróság szintén végzéssel halasztja el a személyes meghallgatást azzal, hogy új határnapot hivatalból tűz, a tértivevény beérkezését követően. Ekkor két lehetőség merül fel: elsőként a tértivevény megérkezését követően a bíróság megállapítja, hogy az idézés nem volt szabályszerű. Ekkor a bíróság új határnapot tűz, melyre a feleket írásban idézi. Abban az esetben azonban, ha a bíróság azt állapítja meg, hogy az idézés szabályszerű volt, a bíróság a kérelmet meghallgatáson kívül elutasítja.

Ennek az az oka, hogy a jogszabály által taxatívén felsorolt feltételek közül a felek együttes személyes jelenléte hiányzik.

A bíróság az eljárás során megvizsgálja a megjelent felek személyazonosságát, valamint a teljes hatályú apai elismerő nyilatkozat megtételéhez szükséges feltételek meglétét.

A szakirodalomban megjelent olyan vélemény, mely szerint a bíróságnak szükséges az eljárás során vizsgálnia, hogy a vélelmezett apának volt-e tudomása az anya új kapcsolatáról, illetve arról, hogy a volt házastársa másik férfitől vár gyermeket, illetve a gyermek mikor született meg. Szükségesnek vélik ezen álláspont szerint a vér szerinti apától és az édesanyától azt is megkérdezni, hogy az eljárással érintett gyermek tervezett volt-e, a vér szerinti apa részt vette a terhesgondozásban.³⁵

Álláspontom szerint ennek vizsgálata mellőzendő tekintettel arra, hogy a felek a közös kérelemben akként tesznek nyilatkozatot, hogy az anya férje vagy volt férje nem édesapja a gyermeknek. Így annak vizsgálata, hogy az esetleges hűtlenségről volt a férjnek, volt férjnek nem tudomása az eljárás sikeres lefolytatása szempontjából nem bír relevanciával.

A bíróság a származás vonatkozásában bizonyítást nem vesz fel, de azt megvizsgálja, hogy a teljes hatályú apai elismerő nyilatkozat megtételéhez szükséges feltételek fennállnak-e.

Fentiek alapján a bíróságnak kizárólag arra irányuló kérdést kell feltennie a feleknek, hogy a vélelmezett, illetve a gyermeket magáénak elfogadni kívánó férfi és az anya között volt-e olyan kapcsolat, melyből a gyermek származhatott.

III.5. Az apai elismerő nyilatkozat és a bíróság határozata az apaság vélelmének megdöntéséről, a határozat joghatása

A bíróság az eljárás nemperes jellegéből adódóan végzéssel dönt.

³⁵ Kun Annamária: Az apaság vélelmének megdöntése nemperes eljárásban, Családi jog 2018/1.szám 40.o.

A végzésen kívül a teljes hatályú apai elismerő nyilatkozat, valamint az anya hozzájáruló nyilatkozatát tartalmazó jegyzőkönyv kivonatát is elkészíti, mely a teljes hatályú apai elismerő nyilatkozat jogerőre emelkedését követően megküldeni rendeli az illetékes anyakönyvi hivatalnak. A feleknek a gyermek nevééről is nyilatkoznia kell, melyet a bíróság rögzít.

A bíróság végzése ellen fellebbezésnek van helye, ami azonban a gyakorlatban az eljárás célját tekintve-álláspontom szerint- csekély számban fordul elő.

Az apai elismerő nyilatkozat teljes hatályúvá abban az esetben válhat, ha az érintettek- jelen esetben az anya, illetve a 14. életévét betöltött gyermek- hozzájárulásukat megadták.

A bíróság külön jegyzőkönyvbe foglalja az apa elismerő nyilatkozatát, azonban ezt megelőzően tájékoztatja és felhívja a felek figyelmét a teljes hatályú apai elismerő nyilatkozat jogkövetkezményeire.

Fentiek alapján a bíróság tájékoztatásának tartalmaznia kell, hogy az anya a fogamzási idő kezdetétől a gyermek születéséig eltelt idő vagy annak egy része alatt nem állott házassági kötelékben, és apasági vélelmet keletkeztető reprodukciós eljárásban sem vett részt, vagy ha az apaság vélelme megdőlt, a gyermek legalább tizenhat évvel fiatalabb mint a nyilatkozó.³⁶

Amennyiben az apasági vélelem megdöntésére sor kerül, az apai nyilatkozat teljes hatályúvá válásának pillanatától fennáll a gyermek tartási kötelezettsége.

A bírói gyakorlatból két esetet szeretnék kiemelni. Az egyik a BH2011.104, mely szerint az apasági vélelem megdőlte esetén a vélelmezett apa jogalap nélküli gazdagodás szabályai szerint követelheti a gyermekre fordított költségei és a teljesített tartásdíj megtérítését attól a férfitől, aki teljes hatályú elismerés folytán a megüresedett apai státuszba lépett. A megtérítésre ekkor annyiban

³⁶ Ptk. 4:101. § (1) és (2) bekezdése

jogosult, amennyiben az elismerés folytán az apai jogállásba lépő férfi eltartási kötelezettsége az érintett időszakban fennállt.

A BH2007.339 alapján a volt férj tartási kötelezettsége csak az apasági vélelemének megdöntését kimondó ítélet jogerőre emelkedésével szűnik meg.

III.6. Az eljárás illetéke

A bíróság az eljárás során felmerült költségekről az eljárást szabályozó jogszabály alapján mérlegelés alapján dönt.

A költségmentesség és költségfeljegyzési jog polgári és közigazgatási bírósági eljárásban alkalmazásáról szóló 2017. évi CXXVIII. törvény alapján az eljárás tárgyi költségfeljegyzési jogos eljárás, mely értelmében az eljárást megindító kérelem benyújtásával egyidejűleg az illetéket nem kell leróni azt az állam előlegezi meg.

Az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény rendelkezései alapján 6.000,- forint. Az országos gyakorlat a költségek viselése vonatkozásában eltérő. Vannak olyan bíróságok, melyek figyelemmel arra, hogy a felek között a kérelemnek megfelelően egyezség született- az illeték 10%-os mérsékléséről rendelkeznek³⁷. Vannak azonban olyan bíróságok is, melyek az illetéket nem mérséklik tekintettel arra, hogy ez a jogintézmény kvázi arra hivatott szolgálni, hogy a felek közös kérelme alapján a bíróság végzést hozzon. Mindezekon túlmenően a gyakorlatban előfordul olyan eset is, amikor a bíróság akként dönt, hogy a feleknek az eljárás során felmerült költségeiket maguk viselik.

Abban az esetben, amennyiben a bíróság a kérelmet - például hiánypótlásra történő felhívás eredménytelensége esetén- érdemi vizsgálat nélkül visszautasítja, úgy a bíróság az illeték

³⁷ Itv. 58.§ (1) bekezdés ad) alpontja szerint az illeték a peres eljárás illetékének 10%-a, ha a felek egyezséget kötnek.

10%-os mérsékléséről rendelkezik, melyet a feleknek egyetemlegesen kell megfizetniük³⁸³⁹.

Abban az esetben azonban, amikor a bíróság a személyes meghallgatáson érdemi okból kifolyólag nem teljesülnek a jogszabály által taxatív felsorolt feltételek - utasítja el a kérelmet, az eljárási illeték az Itv. korábban idézett rendelkezése alapján 6.000,- forint, melynek megfizetésére a felek ugyancsak egyetemlegesen kötelesek. A valamennyi kérelmező általi egyetemleges fizetési kötelezettség abban az esetben nem áll fenn, ha a bíróság által történő elutasítás azért következik be, mert valamelyik fél szabályszerű idézés ellenére nem jelenik meg a meghallgatáson. Ekkor a meg nem jelent fél (felek) kötelesek az eljárási illetéket megfizetni.

³⁸ Itv. 58.§ (1) bekezdés b) pontja szerint az illeték a peres eljárás illetékének 10%-a, ha a bíróság az eljárást megindító beadványt visszautasítja - cégbírósi eljárás esetén hiánypótlási eljárás lefolytatása nélkül visszautasítja -, vagy az eljárást az elektronikus kapcsolattartásra vonatkozó szabályok megszegése miatt, a Pp. 259.§-ában foglalt okokból, vagy azért szünteti meg, mert az eljárást megindító beadvány visszautasításának lett volna helye.

IV. Gyakorlati tapasztalatok

Bírósági titkárként apaság véelmének megdöntése iránti kérelem esetén nemperes eljárásban gyakran tartok személyes meghallgatást.

Azt tapasztaltam, hogy a felek viszonylag kellemetlenül érzik magukat tekintettel arra, hogy a vélelmezett apa és az anya között az eljárás megindításakor, ha csak névileg is, de házasságban élnek.

Azt gondolom, hogy bírósági titkárként feladatokat képezi- amennyiben annak jogszabályi feltételei fennállnak- az eljárást sikeresen lefolytassam. Mindezek tükrében a felek személyi viszonyaikat, sőt a legintimebb viszonyaikat a szükségesen túl nem szabad kérdésekkel feszegetni. Előfordult már olyan- a szakirodalom is írt olyan esetről- amikor a titkár olyan mély- és valamelyik fél részére bántó- kérdéseket intézett, mely megakadályozta az eljárás sikeres befejezését, figyelemmel arra, hogy a kérelmező az eljárás befejezése előtt eltávozott a tárgyalóteremből.

Amikor személyes meghallgatást tartok próbálom a kérdéseimet a feleknek olyan tapintatosan, ámbár lényegretörően feltenni, hogy az eljárás rövid időn belül sikeresen befejeződhessen.

Azt gondolom, hogy kellő kérdezéstechnika elsajátítását követően kialakítható az a légkör a személyes meghallgatáson, amely a felek számára is kedvező és az eljárásban részt vevők a gyermek érdekeit veszik figyelembe. Amennyiben a felek ezt megértik, ezt követően a bíróság által a felekhez intézett kérdések nem olyannak tűnnek, mint ha a bíróság ok nélkül a legintimebb magánszférájába kíván beavatkozni.

A következőkben egy jogeseten keresztül szeretném igazolni az általam fentebb írtakat. A közös kérelem alapján a felek kérték, hogy a bíróság állapítsa meg, hogy a gyermek apja nem az anya férje- akivel már a bíróság a házassági bontóper folyamatban van- hanem a teljes hatályú apai elismerő nyilatkozatot tenni kívánó valódi apa.

A bíróság a személyes meghallgatásra történő idézését követően a vélelmezett apa beadványt terjesztett elő a bíróságon, mely szerint ő tisztában van azzal, hogy a gyermeknek nem ő a biológiai apja, azonban ő a gyermeket gyermekeként szereti és a gyermeke édesanyával sem szeretné a házassági köteléket felbontani.

A személyes meghallgatáson megjelent mindhárom kérelmező. A bíróság megkezdte a felek meghallgatását a jogszabályban foglalt figyelmeztetések és tájékoztatásokat követően. A vélelmezett apa meghallgatása során a kérelmező a másik két kérelmező előtt is ismertette a korábban a bíróság részére előterjesztett nyilatkozatáról. A gyermek anyja láthatóan zavarba jött és akként reagált a vélelmezett apa nyilatkozatára, hogy az apaság vélelmének megdöntése iránti kérelmében foglaltakat továbbra is változatlan tartalommal fenntartja. Az eljáró bírósági titkár ekkor ismételten tájékoztatta a feleket a nemperes eljárásban történő apaság vélelmének megdöntésének jogszabályi feltételeiről, valamint tájékoztatta a vélelmezett apát kérelmétől történő elállásának jogkövetkezményéről.

Az eljáró titkár bár a jogszabályban foglaltak szerint járt el, az abban foglaltakról tájékoztatta a feleket, azonban - ami ezen meghallgatások során az általam is fő elvet is képviselő alapelv fontosságát hangsúlyozta- a kiskorú gyermek érdekeinek védelme, az apai státusz rendezése körében megértette a felekkel, hogy jelen eljárás keretében nem a házasság bontása, illetve a felek békítése a cél. Jelen eljárás kizárólag a gyermek érdekeit szolgálja, hogy az apai státuszt a biológiai és teljes hatályú apai elismerő nyilatkozatot tenni kívánó apa töltsse be.

Az eljárás sikeresen zárult, melyben álláspontra szerint nagy szerepet töltött be az eljáró titkár személye és az, hogy a felek részére nem tett fel olyan kérdéseket, melyek az eljárás lefolytatása szempontjából nem bír relevanciával.

Zárszó

Jelen tanulmányom célja az apaság vélelmének megdöntése iránti eljárások, különös tekintettel a nemperes eljárás szabályainak, specifikumainak a bemutatása.

Azt gondolom, hogy a nemperes eljárás megjelenésével jelentősen csökkent az ilyen tárgyú peres ügyek száma.

A nemperes eljárásra vonatkozó szabályok, melyek közül kiemelést érdemel, hogy az eljárás során bírósági titkár is eljárhat, az eljárást gyorsabbá teszi. A jogszabályok rendelkezései egyszerű megfogalmazásúak, közérthetőek. Elmondható, hogy az apai státusz rendezésének ezen formája a jogkereső közönség körében egyre jobban terjed. Megállapítható, hogy a gyermek apai státuszának rendezésére egy hatékony, gyors és költséghatékony megoldást kínál a jogalkotó.

A jövőben a jogalkotónak törekednie kell arra, hogy az esetleges visszaélésszerű kérelmek előterjesztésére megoldást adjon. Jelen szabályozási keretek között felmerül a lehetősége annak, hogy esetleg a jogszabály megkerülése céljából kerüljön sor a kérelem előterjesztésére.

Tekintettel arra, hogy a bíróság a nemperes eljárásban bizonyítást nem folytat le, így ha a jogszabály által rögzített feltételek fennállnak a bíróság előtt apai elismerő nyilatkozat tehető.

Célszerű lenne jogszabályi szinten szabályozni, hogy amennyiben a bíróság mögöttes, akár jogellenes szándékot vélelmez az eljárás során, akár a bíróságot terhelő az ügyészség részére történő tájékoztatási kötelezettség előírását.

Dolgozatomat végezetül egy Karinthy- idézettel szeretném zárni, mely jól tükrözi, hogy minden gyermek más és más, de az ő érdekeiket szem előtt tartva kell eljárni, különösen ezen jogterület vonatkozásában:

„Nekem azt súgja az ösztönöm, hogy aki viszont gyermekhez közeledik, még a zörgő kulcscsomót is hajítsa el, amivel a megszokás szekrényeit nyitogatjuk: lábujjhegyen lépjen, mert alvó lélek ágyához kerül, s még nem tudni, mire van nagyobb szüksége, álmaira vagy az ébredésre.”

Irodalomjegyzék

- Barzó Tímea: A magyar család jogrendje, Patrocinium, Budapest, 2017.
- Piros Zsuzsanna: Az apaság vélelmének megdöntése In (szerk.: dr. Kőrös András) A családjog kézikönyve 2007. I. kötet
- Filó Erika-Katonáné Pehr Erika: Gyermeki jogok, szülői felelősség és gyermekvédelem, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2015.
- Fromm Tünde: Az apaság vélelmének megdöntése nemperes eljárásban- a Ptk. új jogintézménye a joggyakorlat tükrében, Családi jog 2017/1.szám
- Barzó Tímea: A rokonság. In: (szerk. Osztovits András) A Polgári Törvénykönyvről szóló
- 2013. évi V. törvény és a kapcsolódó jogszabályok nagykommentárja II. kötet, Opten Kiadó, Budapest, 2014,
- Kun Annamária: Az apaság vélelmének megdöntése nemperes eljárásban, Családi jog
- 2018/1.szám
- Zahoránszky dr. Ungvári Ilona Mercedes: Az apaság vélelmének megdöntése nemperes eljárásban,
[http://www.jogiforum.hu/files/publikaciok/zahoranszkyne_ungvari_ilona_mercedesz_az_a_p_asag_velelmenek_megdontese_nemperes_eljarasban\[jogi_forum\].pdf](http://www.jogiforum.hu/files/publikaciok/zahoranszkyne_ungvari_ilona_mercedesz_az_a_p_asag_velelmenek_megdontese_nemperes_eljarasban[jogi_forum].pdf), letöltés időpontja: 2018. április 5.
- Complex Jogtár a házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952.évi IV. törvény

Felhasznált jogforrások

- Alaptörvény
- Gyermekek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény
- a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V.törvény
- A Polgári törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény hatálybalépésével összefüggő átmeneti és felhatalmazó rendelkezésekről szóló 2013. évi CLXXVII. törvény
- a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény
- a bírósági polgári nemperes eljárásokban alkalmazandó szabályokról, valamint egyes bírósági nemperes eljárásokról szóló 2017.évi CXVIII.törvény
- az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény
- a házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952.évi IV. törvény
- a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997.
- (IX.10.) Kormányrendelet
- PK 100 vélemény
- PK 179 vélemény
- EBH2015.P.8.
- BH2007.339
- BH 411/1999.